

Hvorfor blev inventarlisterne udarbejdet? De tjente, siger Holger Rasmussen og antagelig med rette, som »den stadigt virksomme husfrues overopsyn over sine beholdninger«, og de sidestilles med de inventarfortegnelser, der førtes rundt om på adelens gårde for at kontrollere fogederne. Men har kontrolfunktionen været det væsentlige formål ved inventariernes udarbejdelse, rejser der sig nogle spørgsmål i forbindelse med deres tilblivelsessituation, et emne, der ikke er taget op til særlig behandling i analysen i 1. bd. Det fremgår af fortegnelserne fra 1572, at der på samme dag har været gennemgang af effekterne på så vel Herlufsholm som i gården i København, og af fortegnelserne fra 1573 ses, at der på samme dag har været revision af ejendelene på Sortebrødrekloster og ude på Herlufsholm. Dette forhold medfører, at revisionerne for en parts vedkommende har været foretaget af andre end fruene selv, og at de publicerede inventarfortegnelser helt eller delvis er at betragte som afskrifter eller sammendrag af andet materiale. En bevaret inventarfortegnelse fra Herlufsholm af 6. sept. 1573, ikke gengivet hos Rasmussen, er identisk med det tilsvarende afsnit i den publicerede fortegnelse sammestedsfra af 12. nov. 1573 og skal måske betragtes som et fragment af det underliggende materiale. I den sammenhæng må det også bemærkes, at fortegnelserne skyldes skrivere; selv fruens navn, der optræder i indledningen til 1571-inventariet, er med skriverhånd. Der er således stadig nogle punkter, der må afklares, så fremt man vil benytte inventarfortegnelserne som kilde til belysning af forretningsgangen i et adeligt hus. Er man alene interesseret i tingenes art og antal, er fortegnelserne lige at gå til.

Frede P. Jensen

HENRIK PEDERSEN: DE DANSKE LANDBRUG. Fremstillet paa Grundlag af Forarbejderne til Christian V's Matrikel 1688. 1928. Reprotryk for Landbohistorisk selskab med kildekritisk vejledning ved Fridlev Skrubbeltrang. Kbh. 1975, 62 + 487 s., kr. 103,50.

I den strøm af genoptryk af klassiske historiske fremstillinger og udgaver, som er blevet teknisk muliggjort ved den moderne reproduktionsteknik og økonomisk ikke mindst ved det stærkt stigende antal historiestuderende og historikere, fortjener genudgivelsen af Henrik Pedersens matrikelværk fra 1928 en særlig omtale. Her er for det første virkelig en bog, der har været uopdrivelig i adskillige år – de få gange den har været fremme ved auktioner eller i antikvariatskataloger har priserne været skyhøje. Men Landbohistorisk selskab har ved dr. phil. Fridlev Skrubbeltrang forsynet den originale tekst med en kommentar, en kildekritisk vejledning, der meget koncentreret – den fylder blot fire og en halv side – gengiver en række af de resultater med hensyn til værdien af tabelværkets oplysninger, som Fridlev Skrubbeltrang fremlagde i artiklen, »Studier over gårde, gårdbrugerantal og brugsstørrelser i det 17. århundrede«, Historisk tidsskrift 12. rk. V s. 1–52. Et af hovedresultaterne er konstateringen

af tilstedeværelsen af et betydeligt større antal *gårdbrugere*, end tabellerne giver indtryk af.

Men mon ikke det var en idé i forbindelse med andre genudgivelser af, hvad der kan betegnes som klassiske fremstillinger at føje en kort indledning eller efterskrift – hvad der nu passer bedst typografisk – til den oprindelige tekst. Her tænkes ikke mindst på, at det meget ofte er i forbindelse med behovet for litteratur ved universitetsundervisningen, disse genoptryk er begrundet. Når det drejer sig om bøger med et par menneskealdre på bagen, kunne det være på sin plads kort at gøre rede for, hvad der i form af kritik eller nyere forskning er fremkommet, som uddyber, nuancerer eller afviser centrale afsnit i det pågældende værk. Det er ikke de lange, ofte polemiske »introductions«, der kendes fra angelsaksiske forhold, som her efterlyses, men et redskab, der kan være nyttigt at have ved hånden, når læseren – f. eks. en historiestuderende – skal igang med værket. Det skulle ikke være umuligt at få sådanne korte kommentarer tilvejebragt med det voldsomt forøgede antal aktive historikere in mente, og skulle det evt. fordyre genoptrykket med et par kroner, var de givet vel ud.

Claus Bjørn

FRIDLEV SKRUBBELTRANG: M. H. LØVENSKIOLDS HOVERIDAG-
BOG 1795–1797. *Bol og By, Meddelelser fra Landbohistorisk Selskab, 7, 1973.*
117 s., Kr. 22,50.

5. juni 1795 blev der nedsat to længe bebudede hoverikommissioner, der i hver sin landsdel skulle mægle mellem godsejere og fæstebønder om fastsættelse af hoveriet. Først hvis mæglingsbestræbelserne mislykkedes, var kommissionen bemyndiget til at fastsætte hoveriet ved kendelse. Amtmand, baron M. H. Løvenskiold var formand for den sjællandsk-fynske hoverikommission og førte under en del af kommissionens rejser til de enkelte godser nogle dagbogoptegnelser om forhandlingsforløbet og de driftsmæssige forhold på godserne. Han anfører for hvert gods dyrkningsmetoderne, herunder antallet af marker, hoveriets organisering, fæstebøndernes økonomiske tilstand og giver til tider en meget malende skildring af forhandlingerne.

Disse optegnelser er under navnet »M. H. Løvenskiolds Hoveridagbog 1795–1797« blevet udgivet af Landbohistorisk selskab ved dr. phil. Fridlev Skrubbeltrang med landsarkivar Jens Holmgård som tilsynsførende. Museumsinspektør Birte Stig Jørgensen har foretaget afskrivningen af M. H. Løvenskiolds manuskript og stud. mag. Jens Henrik Tiemroth har udarbejdet person- og stednavneregistre hertil. Fridlev Skrubbeltrang har forsynet udgaven med en indledning om danske hoveriforhold, navnlig i perioden 1767–1800 og M. H. Løvenskiolds egen baggrund. Afsnittet om hoveriforholdene er den bedste oversigt, vi har om disse indviklede problemer. Derimod kunne afsnittet om M. H. Løvenskiold med held have været strammet og afgivet plads for en mere direkte placering af »Hoveridagbogen«. Endelig er der som bilag aftrykt I en fortegnelse over de